

Digitaalisen median tekniikat

Esteettömyys ja käytettävyys

30.4.2004

Harri Laine

1

Esteettömyys ja käytettävyys

- WWW-sivujen käytettävyttä arvioidaan usein tyypillisen normaalikäyttäjän kannalta
- **Esteettömyydellä** (accessibility) tarkoitetaan sivujen laajempaa käytettävyttä myös erilaisten syiden johdosta normaalista poikkeaville käyttäjille
- Osa normaalikäytettävyttä edistävästä ratkaisuista edistää myös esteettömyyttä
 - Toisaalta ratkaisu, joka parantaa käytettävyttä normaalikäyttäjälle saattaa muodostaa käyttöesteen jollekin käyttäjäryhmälle

30.4.2004

Harri Laine

2

Esteettömyys ja käytettävyys

- Syitä:
 - aistivamma, tai jokin on aisti "vähemmän kuin täydellinen"
 - kognitiiviset häiriöt: laaja skaala
 - motoriikan häiriöt
 - psyykkiset ongelmat
 - ongelmat, joita emme vielä tunne
 - erikoiset laitteet, yhteydet, ohjelmat (??)
 - "yliälykkäät" ihmiset (kärsimättömyys)
 - kiireiset ihmiset (ei aikaa oivattosivuille) (??)

30.4.2004

Harri Laine

3

Esteettömyys ja käytettävyys

- Esteettömyyttä ja saavutettavuutta pidetään usein synonyymeinä, toisaalta saavutettavuutta voidaan pitää myös normaalikäytön ongelmana
 - sivut latautuvat liian hitaasti tai eivät lainkaan
 - sivut eivät toimi niin kuin pitäisi
 - syynä on yleensä käytetyn laitteiston, yhteyden ohjelmiston tai asetusten yhteensopimattomuus sivun kanssa
 - kummassa on vika sivussa vai käyttötilanteessa?
 - pitääkö sivun toimia 'kaikkialla'?
 - mitä voidaan olettaa käyttötilanteesta?

30.4.2004

Harri Laine

4

Esteettömyys ja käytettävyys

- Vain vanhojen (kuinka vanhojen?) ja vakiintuneiden tekniikoiden voidaan olettaa toimivan laajasti
 - voidaanko olettaa xhtml (2000) entä css (1996, 1999) entä html4.0 (1998), javascript - mitkä piirteet näistä ovat vakiintuneita?

30.4.2004

Harri Laine

5

Esteettömyys ja käytettävyys

- Yleisiä ohjeita:
 - ei liian suuria sivuja
 - pitkä sivu (= sivu, jota pitää vierittää) tarvitsee alkuun valikon
 - tärkeimmät asiat alkuun
 - sujuvaa yksinkertaista kieltä
 - välttä monikielisiä sivuja
 - linkkitekstit ymmärrettäviksi irrallisinkin
 - suositellaan jopa, että linkkejä ei upotettaisi tekstiin
 - palstoitetulle sivulle palstoittamaton vaihtoehto
 - palstoitus tyyliellä ei toimi laajalti
 - taulukot toimivat, mutta ovat nekin ongelmallisia
 - miten taulukon palstat luetaan?
 - taulukoilla taittamisen tulee toimia myös isoja kirjasinkokoja käytettäessä

30.4.2004

Harri Laine

6

Esteettömyys ja käytettävyys

- välttä kirjainkoon asettamista
 - ei liian pientä
- huolehdi taulukoiden luettavuudesta
- anna kuville alt-määre
 - koristekuvia ei kuitenkaan ole syytä selittää (alt="")
- kuvakartoille tekstivaihtoehdot
- alt-vaihtoehto kaikille ei tekstimuotoisille elementeille
- toteuta selvät luettelot listoina
 - sisäkkäiset listat ongelmallisia, taso pitäisi näkyä

30.4.2004

Harri Laine

7

Esteettömyys ja käytettävyys

- käytä värejä hillitysti
 - mitään asiaa ei saisi esittää pelkästään värillä
- sivun pitäisi toimia jotenkin ilman selainskriptejä
- lomakkeiden ja sivun pitäisi toimia myös ilman hiirtä
- ei yleensä erillistä tekstiversiota sivusta
 - jää ylläpitämättä
- esteettömyyden tarkistusopas
 - <http://www.tieke.fi/esteettomysopas/tarkistus.html>

30.4.2004

Harri Laine

8

Esteettömyys ja käytettävyys

- valikko sivun alussa
 - jos valikko on sivun alussa, vaikkapa omassa taulukkoalkiossaan:
 - hakukoneet pitävät sitä sivun tärkeimpänä asiana
 - puhe-esitysohjelmat lukevat aina ensin valikon
 - valikon saa näkymään ylhäällä vasemmalla, mutta oikeasti sijoitettua varsinaisen datan jälkeen esimerkiksi seuraavalla tempulla:
 - http://www.cs.helsinki.fi/u/laine/dime/k04/este_esim.html
 - sijoitetaan sivulle kaksisarakeinen taulukko
 - ensimmäisen rivin ensimmäiseen sarakkeeseen sijoitetaan piilokuvana linkki valikkoon
 - ensimmäisen rivin toiseen sarakkeeseen sijoitetaan kahdelle riville valuva varsinainen sisältö
 - toisen rivin ainoaan sarakkeeseen sijoitetaan valikko

30.4.2004

Harri Laine

9